

Thema's voor het verkiezingsprogramma Water Natuurlijk 2019-2023

Om alle leden over het verkiezingsprogramma mee te kunnen laten praten zijn er tien thema's uitgewerkt. Deze kunnen aangepast, samengevoegd, geschrapt, gewijzigd worden. Het is vervolgens aan de regio's om aanpassingen en aanvullingen te maken en vooral ook om het concreter te maken. Want Water Natuurlijk laat zich leiden door wat onze leefomgeving nodig heeft.

In onderstaande tekst zijn tien thema's voor een landelijk verkiezingsprogramma uitgewerkt. Elk thema heeft een titel en voor elk thema is een ambitie verwoord. De kern van de ambitie is samengevat in de samenvatting en er is een toelichting bij. Deze toelichting is vooral bedoeld voor kiezers die niet bekend zijn met waterbeheer.

Het kopje 'essentie' is bedoeld als een controle: hebben we alles te pakken en niets vergeten? Onder het kopje 'met wie' is aangegeven met wie er landelijk en regionaal op deze onderwerpen samengewerkt kan of moet worden. Dit is niet uitputtend natuurlijk. En tenslotte is er een kopje 'concreet' om het thema in concrete activiteiten te vertalen. Deze concrete activiteiten kunnen zowel in het landelijke programma als in regionale programma's opgenomen worden.

Dit stuk is bedoeld als eerste concept: als een basis voor discussies zowel landelijk als regionaal. Het is aan iedereen binnen Water Natuurlijk om er mee aan de gang te gaan!

Thema 1	Gezondheid
Ambitie	Schoon en gezond water
Samenvatting	Veilig water is schoon en ecologisch gezond water. Dat betekent een goede rioolwaterzuivering, en het voorkomen van vervuiling van grondwater en het water in sloten. Innovaties zijn nodig om dergelijke vervuiling terug te dringen.
Toelichting	Medicijnresten, middelen om onkruid te bestrijden of gewassen te beschermen, allerlei nieuwe stoffen die vrijkomen bij productiebedrijven: ze horen niet thuis in het water. Als die stoffen in het riool terechtkomen, zijn de kosten om het afvalwater te zuiveren vaak hoog. Als ze in de sloot of de bodem terechtkomen, kunnen ze flora en fauna en ook onze eigen gezondheid aantasten. Duurzaam waterbeheer betekent ook het in stand houden van voldoende en goed grondwater voor de drinkwatervoorziening Goede controle van afvalwaterlozing op het riool, en vooral op het voorkómen van vervuiling, door samen met de 'vervuilers' te zoeken naar innovaties. Bijvoorbeeld het gebruik van andere, minder vervuilende middelen, of zuivering bij de bron zoals een ziekenhuis.
Essentie	<ul style="list-style-type: none"> • Goede controle op lozers • Preventie vervuiling • Innovatie • Samenwerking in de 'vervuilende keten'
Met wie	<ul style="list-style-type: none"> • inwoners • 'groene' boeren en andere agrariërs • onderzoekers en werkers in de gezondheidszorg • vertegenwoordigers van andere overheden • watersporters en andere kenners van de wateren

	<ul style="list-style-type: none"> • drinkwaterleveranciers
<p>Concreet (handvatten voor activiteiten in verkiezingsprogramma's)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Waterschappen zetten zich in om waterverontreiniging bij de bron aan te pakken. Daarnaast is verdergaande zuivering (4^e trap) noodzakelijk. • Water Natuurlijk zet zich in voor wet- en regelgeving om waterverontreiniging bij de bron aan te pakken (cosmetica bijvoorbeeld). • Een voortvarende aanpak bij het handhaven en het straffen van overtreders. Goede handhaving is gebaseerd op educatie en voorlichting. • Innovatie in de bedrijfsvoering in de landbouw met steun van het waterschap (natuurinclusieve landbouw): teeltvrije zones en bufferstroken met (reeds bestaande) subsidies en ruimtelijke maatregelen om overbemesting van wateren terug te dringen. • De leefomgeving van waterdieren verbeteren door betere waterkwaliteit en het verbinden van wateren (leefgebied vergroten). • Het beschermen van kwetsbare inheemse soorten en natuurgebieden waar deze soorten leven tegen invasieve, schadelijke, exoten in en om het water. • Aanleg van visvriendelijke gemalen en vispassages. • Bevorderen van een permanent verbod van bestrijdingsmiddelen zoals neo-nicotinoïden en bepaalde (dier) geneesmiddelen en hormonen. • Negatieve effecten op het watersysteem voorkomen door het stimuleren van gesloten systemen (bijvoorbeeld bij kassen). • In elk gebied moeten geschikte zwemplekken zijn. • Het effluent (gezuiverde afvalwater) uit zuiveringen moet voldoen aan de wettelijke kwaliteitsdoelstellingen en zo mogelijk meer dan dat. • Waterschappen zetten zich maximaal in om de doelen van de Kaderrichtlijn Water binnen de gestelde termijn te halen. Niet handhaven maar verbeteren van de waterkwaliteit is de ambitie. • Ook buiten de KRW-wateren is de ontwikkeling van flora en fauna, boven en onder water, in inrichting en beheer het uitgangspunt. • Illegale onttrekking van grondwater wordt aangepakt. • Monitoren is de basis voor kennis over veilig, schoon en gezond water.

Thema 2	Verbinding en transparantie
Ambitie	Het waterschap is van ons allemaal
Samenvatting	Waterschappen zorgen voor droge voeten (watersysteem) en schoon water (waterzuivering). Water Natuurlijk vindt het ook belangrijk hoe waterschappen dat doen: door bewoners, organisaties en overheden in het gebied te betrekken bij het vinden van de beste, duurzame, oplossing, met oog voor natuur, milieu en landschap. Niet alleen bij het maken van plannen, maar ook bij de uitvoering. Het waterschap is een overheidsorgaan, en daar hoort dus publieke verantwoording bij.

Toelichting	Het waterschap moet verbinder van partijen zijn, met respect voor en erkenning van ieders (eigen)belang. De ambtenaren van het waterschap hebben ervaring en deskundigheid, maar inwoners, (agrarische) ondernemers en overheden hebben een eigen maatschappelijk belang. Op basis van gelijkwaardigheid is een goede en door iedereen geaccepteerde oplossing altijd mogelijk. Daar hoort bij dat het waterschap zich verantwoord over wat er uiteindelijk is besloten en hoe ze die besluiten uitvoert. Welke belangen zijn afgewogen en op welke manier?
Essentie	<ul style="list-style-type: none"> • Maatschappelijke context even belangrijk als technische kennis • Gelijkwaardige belangen • Gerichtheid op samenwerking • Democratische gezindheid • Publiek verantwoorden
Met wie	<ul style="list-style-type: none"> • Bewoners • Andere vertegenwoordigers van waterschappen • Vertegenwoordigers van belangenorganisaties • Kenners van de wateren (natuurbeheerders, watersporters, vissers) • Vertegenwoordigers van andere overheden
Concreet	<ul style="list-style-type: none"> • Water Natuurlijk betreft haar leden, organisaties en bewoners bij het werk in de fracties van de waterschappen. • Water Natuurlijk publiceert over haar activiteiten, beslissingen en overwegingen in de verschillende fracties. • Waterschappen publiceren uitslagen van stemmingen. • Bestuurders zoeken actief de samenwerking met bewoners bij duurzaam waterbeheer. • Bewoners spelen een belangrijke rol bij de monitoring van waterkwaliteit. • De uitvoering is de toetssteen voor het beleid. Bewoners merken wat van de uitvoering niet van het beleid. • Regels en randvoorwaarden zijn nodig, maar burgers worden zo breed mogelijk gefaciliteerd. • Waterschappen kopen maatschappelijk verantwoord en 100% duurzaam in. • Niet alles is voor geld te koop. Belang, betaling, zeggenschap spoort niet altijd met het publiek belang en duurzaamheid. • Het grote aantal geborgde zetels en de verplichte vertegenwoordiging in het Dagelijks Bestuur van waterschappen is achterhaald en past niet bij het lijstenstelsel dat sinds 2008 bestaat. Voor een eerlijke democratische vertegenwoordiging moeten de geborgde zetels op den duur opgeheven worden.

Thema 3	Innovatie
Ambitie	Innovatief voor nu en de toekomst
Samenvatting	Klimaatverandering heeft grote gevolgen: voor onze eigen veiligheid en gezondheid en die van de flora en fauna. Om duurzaam te zijn, zijn innovatieve methoden om waterveiligheid te garanderen noodzakelijk. En omdat het klimaat niet bij de grens stop, vraagt dat om (internationale) samenwerking.

Toelichting	<p>Samenwerking is nodig om de effecten van klimaatverandering te verkleinen. In steden en dorpen bestaat het risico van hittestress: hoge temperaturen die gevaarlijk kunnen zijn voor de gezondheid van de inwoners. Het waterschap kan samen met inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden maatregelen treffen. Innovatie is daarbij een sleutelbegrip.</p> <p>Duurzaam waterbeheer vraagt nieuwe oplossingen voor nieuwe problemen, zoals de klimaatverandering, en experimenteren hoort er bij. Zowel qua techniek, financiering, samenwerkingsvormen (bestuurlijk) en verantwoordelijkheidsverdeling. Op grote én kleine schaal.</p>
Essentie	<ul style="list-style-type: none"> • Innovatie • Duurzaamheid • Internationaal
Met wie	<ul style="list-style-type: none"> • Inwoners, buurtbewoners, tuineigenaren • Vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties • Groen- en parkbeheerders • Vertegenwoordigers van natuur- en milieuorganisaties • Vertegenwoordigers van andere waterschappen • Onderzoekers • Ondernemers, kunstenaars
Concreet	<ul style="list-style-type: none"> • Natuurlijke klimaatbuffers (oasen) in steden aanleggen en beheren • Ook kleinschalige oplossingen onderzoeken (zuivering door rietvelden in woonwijken), alternatieve sanitatie, wijken los van het riool, gebruik van grijs water etc. • Samenwerken met gemeenten wat betreft riolering. • Bewoners stimuleren stenen uit de tuin te halen en te ontkoppelen van het riool. • Ook nationaal en internationaal de samenwerking zoeken en van elkaar leren.

Thema 4	Recreatie
Ambitie	Plezier beleven aan water
Samenvatting	Iedereen moet van water en natuur kunnen genieten. Water is een belangrijk onderdeel van onze woon- en leefomgeving. Water is ook een (cultureel) erfgoed waarvan iedereen moet kunnen genieten. Een gevarieerde inrichting verbetert de kwaliteit van de leefomgeving en van de natuur. Waterschappen moeten de eigen gebieden zoveel mogelijk toegankelijk maken voor wandelen, fietsen, varen, schaatsen, vissen en ander recreatief medegebruik.
Toelichting	Waterschappen hebben veel grond in eigendom, zoals dijken en onderhoudspaden langs sloten en andere watergangen. Deze zijn vaak aantrekkelijk voor kleinschalig gebruik. Water Natuurlijk wil daarom dat deze eigendommen toegankelijk zijn voor recreatief gebruik door vissers, wandelaars en fietsers. Ook moet er ruimte zijn voor recreatie op het water, zoals varen en schaatsen. Alleen als het om veiligheidsredenen of natuurbeheer echt niet verantwoord is, zou dit 'recreatief medegebruik' beperkt moeten worden.
Essentie	<ul style="list-style-type: none"> • Publieke eigendommen waterschap • Biodiversiteit

	<ul style="list-style-type: none"> • Toegankelijkheid
Met wie	<ul style="list-style-type: none"> • Bewoners, recreanten • Natuurbeheerders, inventariseerders, waarnemers van flora en fauna • Erfgoedbewaarders • Sportvissers, wandelaars, schaatsers • Watersporters
Concreet	<ul style="list-style-type: none"> • Ontsluiting van waternatuur waar dat kan. Dat is maatwerk. • Voldoende voorzieningen voor de recreatievaart, met name de ongemotoriseerde recreatievaart. • Beheer en onderhoud van cultuurhistorisch erfgoed (dijkhuizen, poldergemalen, sluizen, watermolens en historische ordeningspatronen) en deze toegankelijk maken • Maaibeleid dat is afgestemd op de gebruiksfuncties en de heersende (weers) omstandigheden zodat oevers toegankelijk zijn. • Ontsluiten van water in de stad (groenvoorzieningen, waterpartijen). • Kano- en schaatsroutes. • Zwemwater toegankelijk. • Beplanting (in stand houden) waar het kan.

Thema 5	Kosten en baten
Ambitie	Evenwicht in lusten en lasten
Samenvatting	Elke euro kan maar één keer worden uitgegeven voor een duurzaam waterbeheer. Die euro moet dus evenwichtig, rechtvaardig en verstandig worden ingezet. Maar stevig investeren in waterveiligheid en duurzaam waterbeheer is ook noodzakelijk. Het is nodig om zichtbaar te maken wat de maatschappelijke (publieke) opbrengsten zijn van investeringen in veiligheid, gezondheid, natuur en landschap.
Toelichting	Juist omdat veiligheid niet een restpost mag en kan zijn hebben waterschappen een eigen belastingheffing. Dus zowel de inkomsten als de uitgaven worden door de waterschappen bepaald. In de manier waarop waterschappen werken, is nog veel voordeel te halen: door slimmer te investeren, door beter en intensiever samen te werken, door beter gebruik te maken van de kennis van inwoners van het gebied, door risico's beter in kaart te brengen en door vaker de vervuiler te laten betalen. En niet elk waterschap hoeft zelf het wiel uit te vinden. Met heldere kaders vooraf, en een goed evaluatie na uitvoering is meer efficiëntie en een duurzaam en maatschappelijk beter resultaat te bereiken.
Essentie	<ul style="list-style-type: none"> • Ook publieke en maatschappelijke baten in kaart brengen • De vervuiler betaalt • Investeren is noodzakelijk
Met wie	<ul style="list-style-type: none"> • Bewoners, belastingbetalers, gebruikers van water • Andere vertegenwoordigers van waterschappen • Vertegenwoordigers van andere overheden
Concreet	<ul style="list-style-type: none"> • De vervuiler betaalt (voor het schoonmaken). • De gebruiker betaalt (voor het water dat hij benut). • De baathebbers (van maatregelen zoals bijvoorbeeld watertoevoer) betalen mee aan de kosten van wie die draagt (de waterschappen).

	<ul style="list-style-type: none"> • Aansluiten bij kwijtscheldingsbeleid van gemeenten. Als mensen bij hun gemeente kwijtschelding krijgen, krijgen ze dat automatisch ook bij het waterschap. • Belastingen eerlijk over stad en platteland verdeeld. • Overheden (wegen) betalen ook mee aan het waterschap. • Solidariteit als mensen zich normaal en verantwoordelijk gedragen. • Goed gedrag belonen, illegaal gedrag opsporen en beboeten. • Kosten verlagen door over de grenzen van waterschappen samen te werken, bijvoorbeeld in gezamenlijke teams.
--	---

Thema 6	Ruimtelijke inrichting
Ambitie	Water als ordenend principe
Samenvatting	Waterbeheer en grondgebruik zijn nauw met elkaar verbonden. Duurzaam waterbeheer vergt het vaker toepassen van natuurlijk peilbeheer, grotere peilgebieden en vasthouden van gebiedseigen (regen of kwel)water. Water is ook een vriend bij gebruik van grond en land. De nieuwe Omgevingswet kan een risico vormen voor duurzaam waterbeheer omdat de nuances en de samenwerking die in het waterbeheer altijd noodzakelijk zijn verloren kunnen gaan bij de digitalisering in het Omgevingsloket.
Toelichting	Met peilbeheer is het mogelijk te sturen op de hoeveelheid water en de kwaliteit van het water (kwelstromen). Natuurlijk peilbeheer stimuleert de natuurlijke ontwikkeling van oevervegetaties en biodiversiteit. Het peil kan tegenwoordig niet meer altijd in overeenstemming worden gebracht met de gebruiksfunctie. De bodemdaling en de kunstmatig lage waterpeilen in sommige landbouwgebieden zijn niet duurzaam. Duurzaam waterbeheer vraagt dan dat er aanpassing in functies of andere functies voor het betreffende gebied worden onderzocht en gevonden. Omgekeerd is de bodemkwaliteit ook afhankelijk van de waterkwaliteit. Digitalisering in het Omgevingsloket betekent dat voor elk ruimtelijk object, dus ook wateren, de status wordt omschreven als zwart/wit of ja/nee. Dat is geen goede basis voor samenwerking of multifunctioneel gebruik.
Essentie	<ul style="list-style-type: none"> • Natuurlijk peilbeheer • Gebiedseigen water • Combineren van gebruik
Met wie	<ul style="list-style-type: none"> • Bewoners, eigenaren en gebruikers van grond en water • Vertegenwoordigers van andere overheden • Andere vertegenwoordigers in waterschappen • Onderzoekers • Natuurbeheerders
Concreet	<ul style="list-style-type: none"> • Water is een ordenend principe in gebiedsontwikkeling, herstructureringsprojecten en andere RO-ontwikkelingen. De watertoets is daartoe een goed instrument en deze moet behouden blijven. • De ruimtelijke ordening en de wijze van bouwen houdt rekening met overstromingsrisico's en wateroverlast en watertekort. • Ook de niet-KRW wateren moeten beschermd kunnen worden.

	<ul style="list-style-type: none"> • Natuur- en recreatiegebieden inzetten als bergingsgebieden, bergingsgebieden inzetten als natuur- en recreatiegebieden. • Bescherming van de ondergrond, oppervlakte- en bodemwater tegen vervuilende activiteiten ook als zij geen beschermde status hebben. • Grote peilgebieden leveren grotere leefgebieden op voor planten en dieren omdat er dan minder noodzaak is voor barrières als waterkeringen, dammen etc. • Voldoende en schoon water voor waterafhankelijke natuurgebieden, door ze met elkaar te verbinden of door gebiedseigen water vast te houden. • Schoon en voldoende water is een kwaliteitsimpuls voor het landschap, natuur en milieu. • Natuurlijk peilbeheer is het uitgangspunt voor duurzaam waterbeheer. Water Natuurlijk streeft naar toepassen van flexibel peil, zomer- en winterpeil. • Natuurvriendelijke oevers waar mogelijk (in plaats van harde beschoeiingen). • Afremmen van en aanpassen aan bodemdaling, ook om CO2-uitstoot uit veenweiden te beperken/stoppen. • In de stad is water een bron van biodiversiteit, groen, schaduw, plezier en ontspanning, gezondheid.
--	--

Thema 7	Veiligheid
Ambitie	Veilig en betrouwbaar
Samenvatting	De zorg voor waterveiligheid tegen overstromingen en wateroverlast is van cruciaal belang. Waterschappen kunnen en mogen daar geen concessies aan doen.
Toelichting	Dijken en kades langs de kust en de grote rivieren moeten betrouwbaar zijn en goed worden onderhouden. Klimaatverandering, bodemdaling en economisch landgebruik stellen telkens nieuwe eisen aan deze waterkeringen. Duurzaam waterbeheer vergt naast veiligheid ook de voorziening van zoetwater en schoonwater. De ruimtelijke inrichting van onze leefomgeving moet gebaseerd zijn op de combinatie van waterkeringen, schoon en voldoende water, natuur en milieu. Dat leidt voor onze leefomgeving tot een mooi én duurzaam landschap.
Essentie	<ul style="list-style-type: none"> • Waterveiligheid • Bouwen met de natuur: natuur wordt ingezet om herstel en bescherming te bieden. • Adaptief waterbeheer: waterbeheer gebaseerd op de realiteit in het veld en de omstandigheden, dus ook aanpassen aan klimaatverandering
Met wie	<ul style="list-style-type: none"> • Bewoners, dijkbewoners • Vertegenwoordigers van andere overheden, • Andere waterbeheerders • Natuur- en landschapbeheerders • Erfgoedbeheerders
Concreet	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuwe veiligheidsnormen moeten binnen gestelde termijnen tot uitvoering worden gebracht. • Mooi of leuk staat veiligheid niet in de weg.

	<ul style="list-style-type: none"> • De inrichting en het beheer van dijken is ecologisch en landschappelijk verantwoord. • Bepanting en ecologisch verantwoord maaien zijn daar onderdeel van. • Meerlaagse veiligheid waar dat zinvol is: compartimentering beperkt de gevolgen van overstromingen of wateroverlast. • Voorbereiding en preventie bestaat ook uit rampenplannen, oefeningen, voorlichting. • Risico-analyses vóór er planontwikkeling van bouwprojecten plaats vindt. • Voorzorgprincipe en aanpakken bij de bron: ook van overstromingen door bovenstrooms en in boezemwatersystemen samen te werken. • Waterberging om overstromingen en wateroverlast beheersbaar te maken. • Waterberging, ook in de stad, is bron van biodiversiteit. • Kosten voor primaire keringen liggen bij het Rijk (Hoogwaterbeschermingsprogramma).
--	---

Thema 8	Energie en grondstoffen
Ambitie	Duurzaam en circulair
Samenvatting	Waterschappen moeten een forse bijdrage leveren aan vermindering van broeikasgassen en aan de circulaire economie. Daarvoor zijn stappen met echte impact noodzakelijk. Nieuwe technieken moeten niet alleen ingegeven zijn door de financiële en eventueel technische voordelen, maar vooral door de milieuvoordelen. Milieuvoordelen kunnen alleen beoordeeld worden over de hele keten, de lange termijn en in onderlinge samenhang. (Energie, broeikasgassen, grondstoffen).
Toelichting	Waterbeheer vergt veel energie. Het energieverbruik van waterzuiveringen en gemalen is hoog. Uit rioolwaterzuiveringsinstallaties ontsnapt een aanzienlijke hoeveelheid broeikasgassen. Tegelijkertijd levert waterbeheer ook grondstoffen op: maaisel als biomassa, slib van waterzuiveringsinstallaties, stoffen als fosfaat en andere mineralen die teruggewonnen kunnen worden. Slib levert biogas, water kan koude of warmte leveren. De omstandigheden zijn lokaal verschillend. Samenwerking en innovatie zijn sleutelbegrippen.
Essentie	<ul style="list-style-type: none"> • Bijdrage van waterschappen aan energietransitie en vermindering van broeikasgasemissies • Inrichten op de toekomstige circulaire economie • Innoveren
Met wie	<ul style="list-style-type: none"> • Bewoners, klanten van energie • Vertegenwoordigers van energiebedrijven, • Leden van energiecoöperaties • Bedrijfsleven, lokale industrie als afnemers van energie/warmte/koude • Onderzoekers

Concreet	<ul style="list-style-type: none"> • Waterschappen nemen alle maatregelen die minder kosten dan 100 euro per vermeden ton CO₂eq, voor zover dit niet ten koste gaat van het hergebruik van grondstoffen. • De vermindering van lachgas en methaan zijn minstens zo belangrijk als vermindering van energiegebruik en opwek van duurzame energie. • Fosfaat en andere mineralen maximaal terugwinnen en daarmee voorkomen dat deze nieuw aangevoerd moeten worden. • Alginaat, algen, biopolymeren, cellulose winnen of produceren. • Onderzoek en toepassing van schonere en energie-zuiniger zuiveringstechnieken dan de nu gangbare zuivering met terugwinning van biogas. • Levenscyclusanalyse, de Trias Energetica, Ladder van Lansink als uitgangspunt: voorkomen is beter dan opruimen of schoner maken. • Onderzoek naar andere terugwinroutes (stikstof, eiwitten, metalen) en het voorkomen van uitstoot van broeikasgassen (CO₂, methaan en lachgas) bij rioolwaterzuivering. • Onderzoek en toepassing van gebruik van warmte en koude uit rioolwater en effluent, en waar dit niet tot thermische verontreiniging leidt, van oppervlakte- en grondwater. • Ook bestaande rioolwaterzuiveringsinstallaties moeten nieuw ingericht worden om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. • Investeren in energiebesparing en opwek van duurzame energie heeft de voorkeur boven het inkopen van duurzame energie. • Inkoop van duurzame energie alleen als dit additioneel is, dat wil zeggen direct leidt tot nieuw opgesteld duurzaam vermogen. (Geen greenwashing) • Duurzame energieopwekking op terreinen waterschappen. • Dubbeltellingen van energiebesparing, duurzame energieopwekking, tonnen CO₂ reductie wordt voorkomen door dit in contracten te regelen. • Het publieke geld van waterschappen wordt niet gebruikt voor investeringen om bedrijven aan hun wettelijke verplichtingen te laten voldoen.
----------	--

Thema 9	Stad en platteland
Ambitie	Iedereen waterbewust
samenvatting	Duurzaam waterbeheer is belangrijk in de stad én op het platteland. Het is belangrijk dat alle bewoners zich realiseren dat we kwetsbaar zijn voor overstromingen, vervuiling en verdroging en dat water een cruciale rol speelt voor de veiligheid van onze leefomgeving. Waterbeheer kan niet meer alleen ingericht zijn op de landbouweisen, maar moet rekening houden met de fysieke leefomgeving van alle bevolkingsgroepen én natuur, milieu en landschap. In de stad en op het platteland, in de regio.
toelichting	Bewoners moeten zo geïnformeerd zijn dat ze kunnen begrijpen dat investeringen in waterbeheer noodzakelijk zijn. Maar ook dat ze zelf een grote rol kunnen spelen in duurzaam waterbeheer. Stad en platteland zijn met elkaar verbonden door het water. Overloopgebieden in de landelijke omgeving zijn nodig, naast waterberging in de stad. Maar combinatie van

	functies is mogelijk waar iedereen baat bij heeft: pleinen, parken, parkeergarages, recreatie- en natuurgebieden.
Essentie	<ul style="list-style-type: none"> • Bewustwording over de afhankelijkheid van water • Educatie en voorlichting over eigen rol bewoners • Stad en platteland verbinden • Begrip en draagvlak voor maatregelen vergroten
Met wie	<ul style="list-style-type: none"> • Alle bewoners, van stad en platteland • Bewoners, huiseigenaren, huurders, tuiniers en tuineigenaren • Vertegenwoordigers van andere overheden • Vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties • Leerlingen, studenten en onderwijsgeevenden
Concreet	<ul style="list-style-type: none"> • Educatie, voorlichting door waterschappen. • Kennis van het lokale (boezem) watersysteem bevorderen. • Voorlichting over wat niet in het riool gestort moet worden, ontkoppelen van regenwater, tegels uit tuin, zuinig met water, gebruik bestrijdingsmiddelen in de tuin. • Educatie op scholen. • Leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de woonomgeving verbeteren door recreatieve voorzieningen in, om en bij het water. • Vergroening van de stad door maatregelen om wateroverlast tegen te gaan, extreme neerslag op te vangen, tijdelijk te bergen en te infiltreren. • Vergroening van de stad door groene daken, onttegenen, water in de tuin, afkoppelen van riool. • Natuurlijke klimaatbuffers. • Onderzoek en maatregelen om mensen minder kwetsbaar te maken voor de gevolgen van klimaatverandering. • Waterbeheer afgestemd op verschillende bevolkingsgroepen.

Thema 10	Economie en ecologie
Ambitie	Sluiten van de waterketen
samenvatting	Duurzaam waterbeheer betekent dat water zo doelmatig, optimaal en efficiënt mogelijk wordt benut met de geringste belasting van ons milieu.
toelichting	Water wordt op vele manieren gebruikt: Het gebruik van oppervlakte- en grondwater door de land- en tuinbouw, voor de drinkwatervoorziening en in de industrie. Het is nodig om te investeren in innovaties voor het sluiten van de waterketen. Samenwerken en samen investeren in innovaties met de agrarische sector en het bedrijfsleven heeft topprioriteit.
essentie	<ul style="list-style-type: none"> • Sluiten van de waterketen • Innoveren • Samenwerken met agrarisch bedrijfsleven, drinkwaterbedrijven en industrie •
Met wie	<ul style="list-style-type: none"> • drinkwaterleveranciers • agrariërs • Ondernemers in de industrie • Wetenschappers

Concreet	<ul style="list-style-type: none">• Met gebruikers zoveel mogelijk sluiten van waterkringlopen b.v. bij kassen, in land- en tuinbouw, in industrie.• Voorkomen van lozingen via het riool.• Hergebruik van water en grondstoffen in de (proces)industrie stimuleren.• Thermische belasting van het oppervlakte water en grondwater voorkomen en verminderen.• De cultuur van zoutminnende en zoutresistente gewassen mogelijk maken en stimuleren.• De CO₂-uitstoot van veengebieden verminderen (door deze natter te houden).
----------	--